

Громадський фінансовий контроль

Механізми, методи та перспективи розвитку системи прозорості

Сутність та мета: Захист суспільних інтересів

Що це?

Вид економічного контролю, що здійснюється громадою, ГО та ЗМІ для захисту суспільних інтересів та протидії незаконній діяльності посадовців.

Чому це критично?

10% – 30%

За даними інформаційних джерел, саме така частка фінансових ресурсів розкрадається в Україні. Громадський контроль є ключовим запобіжником економічних злочинів на всіх рівнях управління.

Межі впливу: Принципи та особливості

Критерії оцінки: Більше, ніж просто закон

На відміну від державного аудиту, громадський контроль оцінює управлінські рішення за трьома вимірами:

Правові норми

Чи порушено Бюджетний кодекс?

Чи дотримано процедур закупівель?

Етичні норми

Яка репутація осіб, що розпоряджаються коштами?

Чи присутній конфлікт інтересів?

Суспільні цінності

Чи відповідають витрати нагальним потребам громади?

Чи формується позитивна суспільна думка?

Арсенал громадського контролера

Громадська експертиза

Детальний аналіз цільових програм та ефективності витрачання бюджетних коштів.

Слухання та обговорення

Організація публічних дебатів та конференцій громадян для оцінки дій влади.

Офіційні звернення

Реалізація конституційного права на запити до органів виконавчої влади.

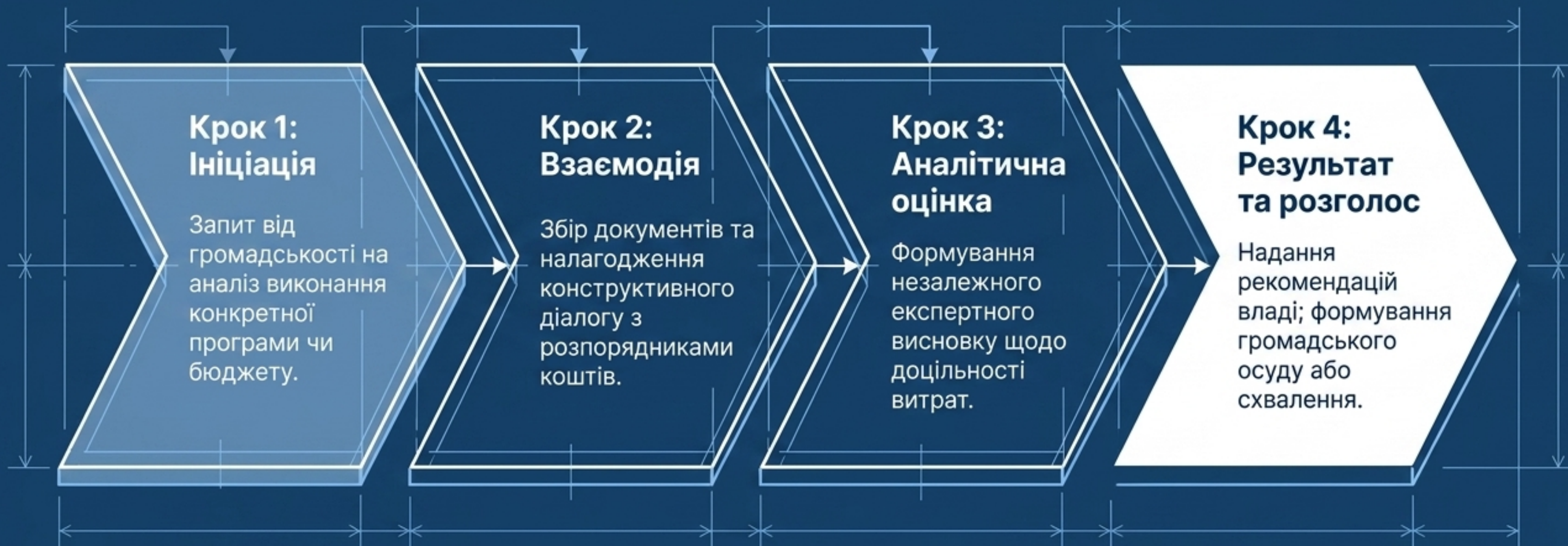

Публікації у ЗМІ

Висвітлення виявлених порушень для створення суспільного резонансу.

Механізм дії: Громадська експертиза

Найбільш поширена форма співпраці неурядових організацій з органами влади для оцінки ефективності управління.

Роль ЗМІ: Трансформація рекомендацій у реальний тиск

Механізм дії: Оскільки акти громадського контролю мають рекомендаційний характер, їхня сила полягає у суспільному резонансі.

Роль журналістських розслідувань:

Висвітлення результатів державних ревізій та громадських перевірок.

Створення потужного тиску на владу для відсторонення посадовців, що допустили фінансові чи морально-етичні порушення.

Виклики в Україні:

Залежність багатьох журналістів від власників ЗМІ.

Відсутність повністю незалежного національного телебачення.

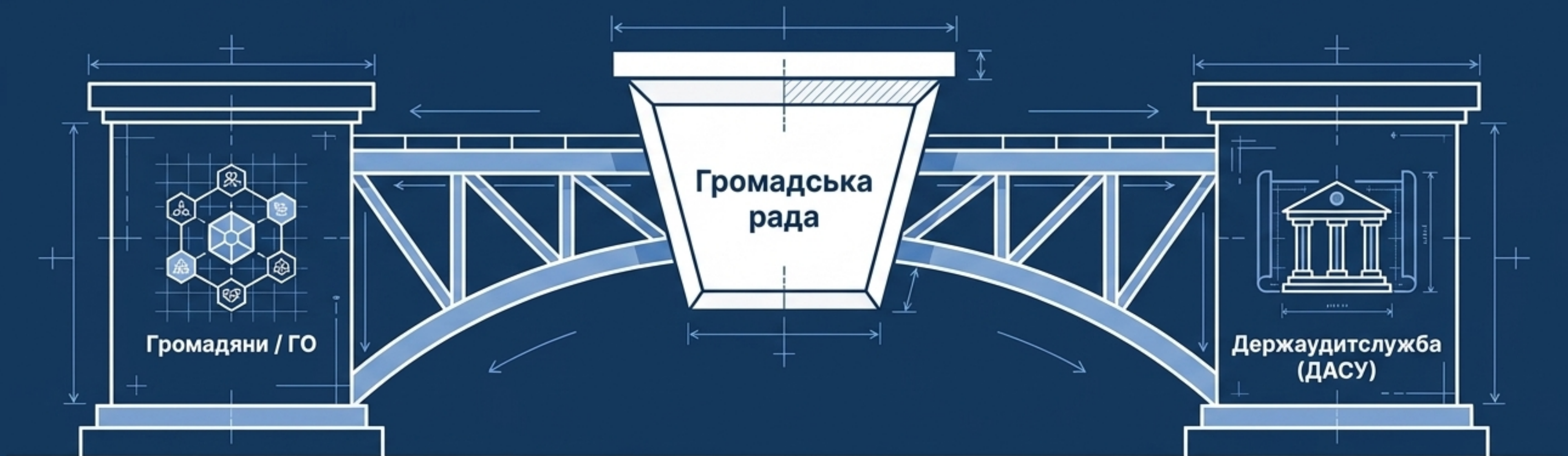

Проте: активність незалежних розслідувачів продовжує стрімко зростати.

Інституалізація: Громадська рада при Держаудитслужбі

Сутність: Легалізований майданчик, де громадськість офіційно інтегрується в процеси державного фінансового нагляду.

1

Участь у формуванні планів державних перевірок та аудитів.

2

Аналіз публічних звітів ДАС та надання незалежних експертних пропозицій.

3

Мета: Забезпечення прямого діалогу між аудиторами та суспільством.

Фокусна сфера: Контроль земельних відносин

	Державний контроль	Громадський контроль
Головна Мета 	Забезпечення законності, збереження державної власності та бюджетних коштів.	Транспарентність влади та формування суспільної думки щодо земельної політики.
Ключові Суб'єкти 	Рахункова Палата, Державна фінансова інспекція (ДАСУ).	Громадяни, ГО, інспектори, політичні партії, ЗМІ.
Основні Методи 	Документальні ревізії, інспектування, державний аудит.	Громадські експертизи, слухання, публікації у медіа.

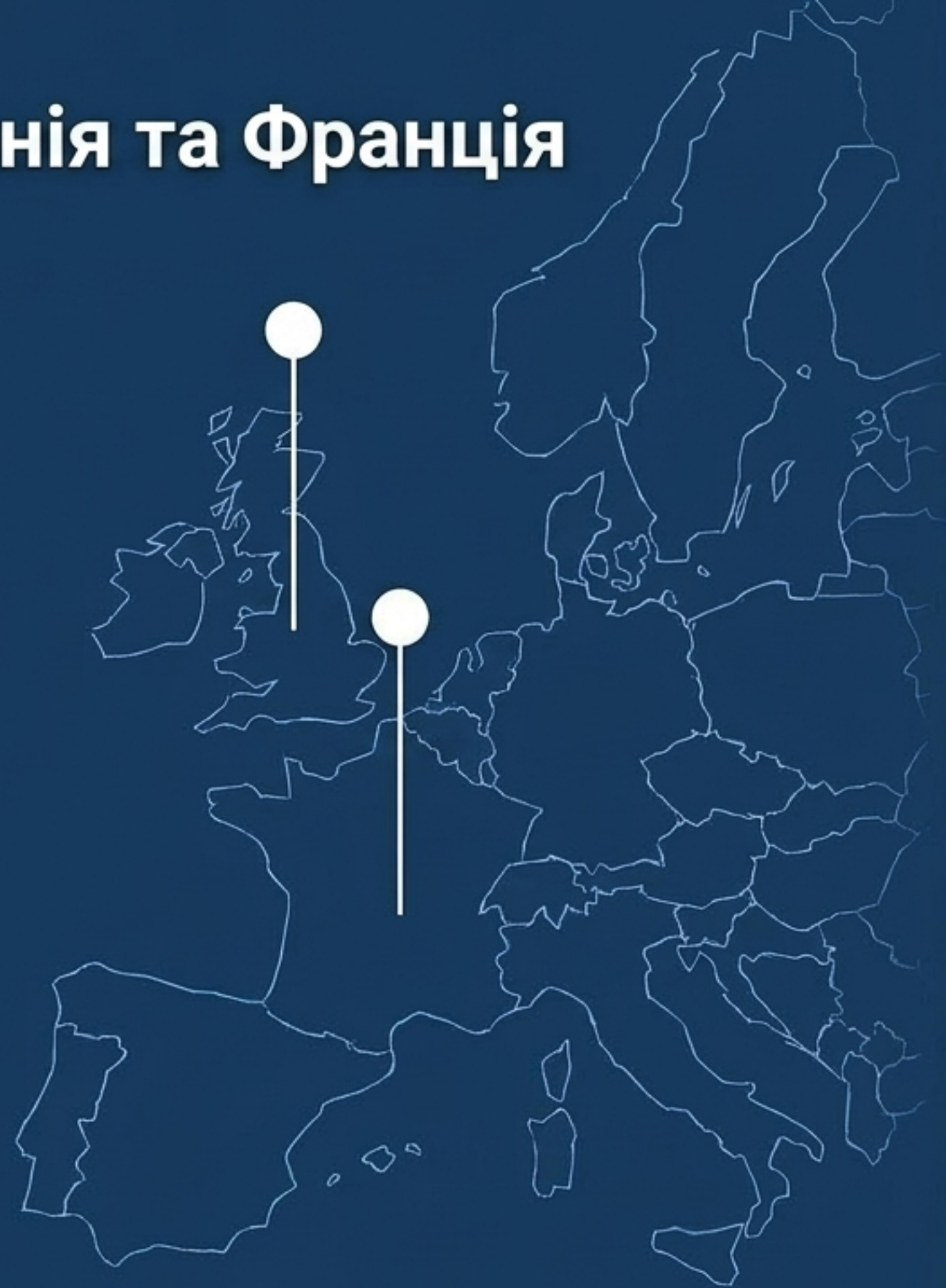
Міжнародний досвід: Велика Британія та Франція

Модель:

У демократичних країнах Європи роль головного громадського контролера найчастіше виконують інститути незалежних ЗМІ.

Передумови успіху (Чому це працює там):

- Жорсткі правові гарантії діяльності журналістів.
- Належне та прозоре фінансування незалежних медіа.
- Відсутність політичної та олігархічної залежності редакцій.
- Сформована культура невідворотних відставок посадовців після медійних викриттів.

Причини неефективності: Що гальмує систему?

Незважаючи на різноманітність методів, реальний вплив контролю часто блокується:

1. Бюрократичний супротив

Ігнорування органами влади результатів громадських експертиз (особливо у сфері земельних відносин).

2. Кадровий дефіцит

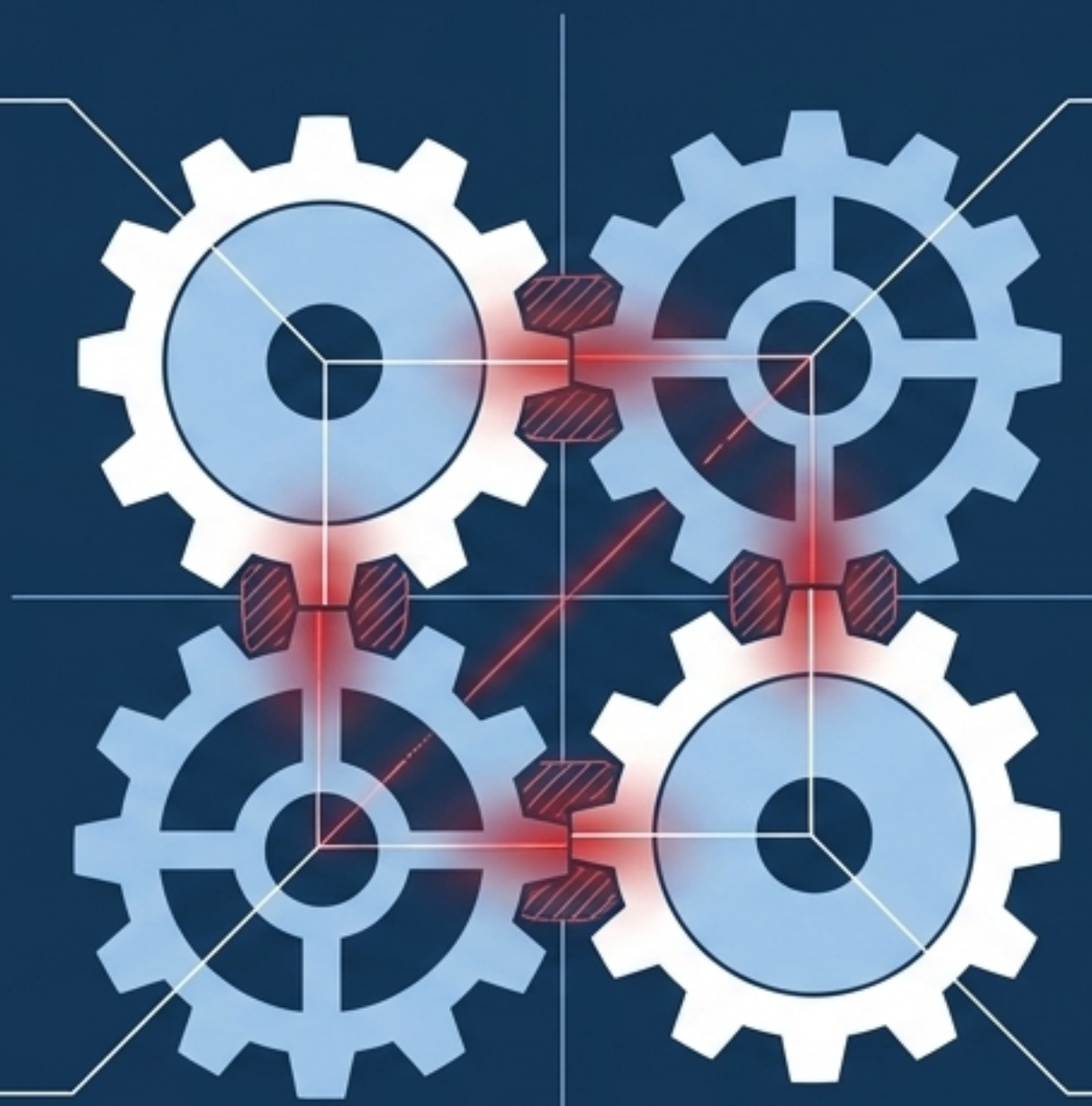
Недостатній кваліфікаційний рівень та низька професійна обізнаність самих громадських контролерів.

3. Правовий вакуум

Неналежне нормативно-правове закріплення інструментів контролю (зокрема, слабка дієвість громадських рад).

4. Суспільна апатія

Економічна та політична байдужість значної частини громадян.

Шляхи вдосконалення: Законодавчі зміни

Майбутнє за ІТ: Цифровізація контролю

Концепт: Інтернет стає головним інформаційним середовищем для взаємодії громадян та держави, мінімізуючи людський фактор.

Відкриті реєстри

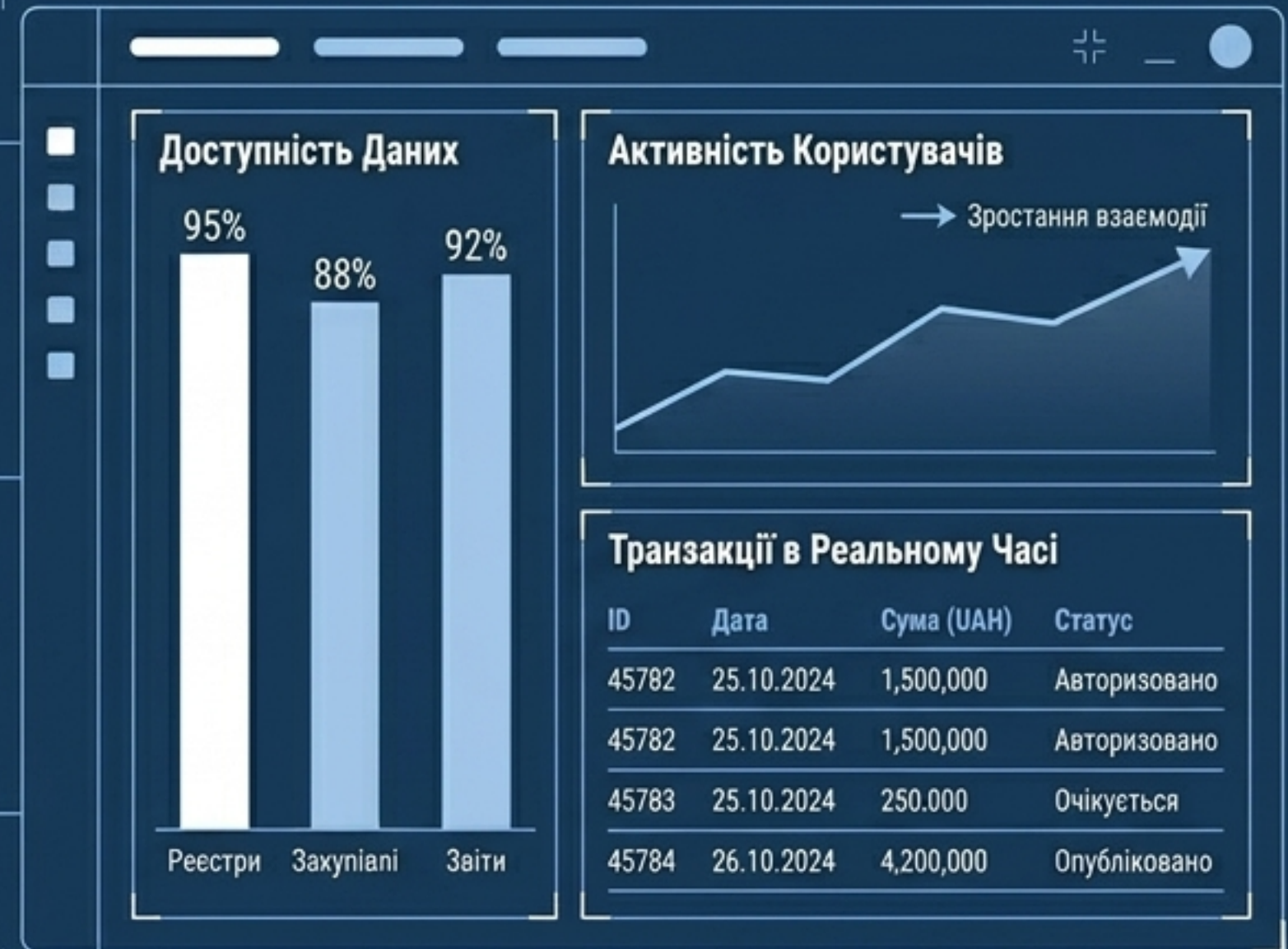
Миттєвий доступ ГО та громадян до баз даних (земельні кадастри, електронні закупівлі, декларації).

Автоматизація оприлюднення

Системи, що автоматично публікують звіти та бюджетні транзакції в режимі реального часу.

Цифрові платформи звернень

Спрощення процедури ініціації громадських слухань та подання експертних висновків.

Від контролю до суспільної довіри

Громадський фінансовий контроль не є заміною державному аудиту — він є його етичним та суспільним компасом.

Тільки через поєднання суворих правових норм, непохитних етичних критеріїв та новітніх цифрових інструментів ми здатні перемогти корупцію.

Прозорість фінансів — це фундамент, на якому будується довіра між суспільством та державою.